

Kees Bruin

Goede NAMEN

Adel en patriciaat in naoorlogs
Nederland

Goede namen

Adel en patriciaat in
naoorlogs Nederland

Kees Bruin

 BOOKS

INHOUD

1 Namen en deftigheid	7	4 Verenigingen van naam	69
<i>Een student uit Hummelo</i>	7	<i>Nazaten van de admiraal</i>	69
<i>Bijzondere families</i>	9	<i>Familieverenigingen in het hogere segment</i>	73
<i>Heerlijke zaken</i>	14	<i>Wie is familie?</i>	79
<i>Vermeerdering van namen</i>	15	<i>Het belang van een potje</i>	84
<i>Vaders of moeders naam</i>	18	<i>Wij zijn het doel</i>	89
<i>Elites en distinctie</i>	19	<i>Familie-eer in het geding</i>	90
<i>Verkrijgen, behouden, verliezen</i>	22	<i>Oben bleiben</i>	93
2 Van adel worden	25	5 Geld, daar praat je niet over	95
<i>Een oud diploma</i>	25	<i>Schelden op Den Uyl</i>	95
<i>Verheffen, inlijven en erkennen</i>	27	<i>Continuïteit van rijkdom</i>	97
<i>Oranjevorstinnen en adel</i>	33	<i>Quote en het oude geld</i>	100
<i>Grondwetswijziging</i>	35	<i>Status en zichtbaarheid</i>	104
<i>Geluiden uit adellijke kring</i>	37	<i>Splijtzwam en vuile was</i>	109
<i>De nieuwe adelswet in het parlement</i>	39	<i>Cliché's en misvattingen</i>	114
<i>Protesten en weer de vrouwelijke lijn</i>	41	6 Manieren, afstand en nieuwkomers	117
<i>Exclusiviteit</i>	45	<i>De das van prins Claus</i>	117
3 De blauwe reeks	47	<i>Mores leren</i>	120
<i>Patricische families</i>	47	<i>Omgaan met nieuwkomers</i>	125
<i>Verheffing en het blauwe boekje</i>	50	<i>Moderniserende bolwerken</i>	131
<i>Verschuivende toelatingseisen</i>	53	<i>Old Boys en hun fatsoen</i>	134
<i>Discussie over voortzetting</i>	54	<i>Verval van hoge normen</i>	140
<i>Afstoting van een vlaggeschip</i>	57	<i>Excurs</i>	142
<i>Een diffuus beeld</i>	59		
<i>Vergelijking met 'echte' elite</i>	63		
<i>Verleden en toekomst</i>	65		

7 Vrije jongens van goeden huize	145	10 Wat stelt het nog voor	219
<i>Eigen verdiensten</i>	145	<i>Afkomst</i>	219
<i>Wat vervelende dingen</i>	145	<i>Vooraan staan</i>	225
<i>De ontdekkingen van Jan XI</i>	151	<i>Circulatie</i>	232
<i>Een millennial met ondernemersbloed</i>	159	<i>Voorbeeld en sprookje</i>	235
<i>Unique selling point</i>	164		
8 Schande en schaamte	167	Noten	241
<i>Smet</i>	167		
<i>Foute families</i>	168	Woord van dank	260
<i>Zuivering</i>	173		
<i>Kinderen van de rekening</i>	178	Literatuur	262
<i>Nasleep bij de labbekakken</i>	183		
<i>Nieuwe bron van schaamte</i>	185	Namenregister	268
<i>Hoe erg?</i>	191		
 		Verantwoording illustraties	271
9 Roerige jaren en het diskrediet	193		
<i>Hoepia</i>	193		
<i>Tres en de roetkap</i>	195		
<i>Dachautje spelen</i>	199		
<i>Moord in Baarn</i>	203		
<i>Andere tijden, andere gevoeligheden</i>	207		
<i>Een falende telg</i>	211		
<i>Affaires en diskrediet</i>	215		

Baron en barones Van Verschuier met dochter en twee medewerkers

ke rol van de adelstand kwam een eind in 1848, toen de standenvertegenwoordiging werd afgeschaft, de adel (vrijwel al) zijn wettelijke privileges verloor en in de nieuwe grondwet de oude tekst 'de koning verheft in de adelstand' werd vervangen door 'de koning verleent adeldom'. Dat betekende niet dat van toen af ruimhartiger geadeld werd. Eerder het tegendeel.

Afgezien van een paar royale gebaren van Willem III (in verband met zijn 25-jarig ambtsjubileum of een voorgenomen, maar nog net verhinderd huwelijk met zijn maitresse) had het verlenen van adeldom vooral betrekking op families die van buitenlandse adel waren en in Nederland woonden (inlijving), of op regentenfamilies die – soms onder het motto 'liever de oudste onder de patriciërs dan de jongste onder de adel' – nog niet geadeld waren maar die status met het verstrijken van de jaren toch wel aantrekkelijk gingen vinden (verheffing). Het belonen van verdiensten werd als motief voor het adelen steeds minder van belang. Adelsgunsten werden onder de koninginnen Emma, Wilhelmina en Juliana steeds zeldzamer en als ze al verleend werden ging het meestal om mensen die op grond van hun regentenafkomst meenden dat ze ervoor in aanmerking kwamen. Het was van een gunst een recht geworden in de ogen van verschillende belanghebbenden. Niet lang na de Tweede Wereldoorlog kwam een eind aan het adelsbeleid waarin dergelijke adelsclaims gehonoreerd konden worden. Dat gebeurde door middel van een geheim besluit van het kabinet-Drees in 1953, waarin vooral minister van Binnenlandse Zaken Beel een uitgesproken tegenstander was van dit eren van oude regentenfamilies.

Voor een paar van hen, zoals de families Wichers (oorspronkelijk regenten uit Groningen) of Merens (idem uit Hoorn) was dat pech. Ze kwamen in aanmerking op grond van de oude criteria (minimaal drie generaties 'op het kussen' in de stemhebbende steden vóór 1795³). Dat was in het geval van de familie Merens ook al eerder in geschifte door de Hoge Raad van Adel bevestigd – ze waren er bijna.⁴ Toen de diplomaat Allard Merens enkele jaren later nog eens in Den Haag sondeerde of het oude verheffingsverzoek toch nog misschien kans van slagen had, kreeg hij opnieuw steun van de Hoge Raad van Adel, hoewel die intussen ook wel zag dat het verzetten van enkele bakens onvermijdelijk was. Besprekingen over deze casus, ook informeel met minister Toxopeus van Binnenlandse Zaken, leidden ertoe dat de Raad afstand deed van het criterium van drie generaties vóór 1795. In plaats daarvan zouden mensen van uitzonderlijke verdienste een kans moeten krijgen, mits hun voorgeslacht in de twee voorafgaande generaties in de Nederlandse samenleving een gewaardeerde plaats innam. Mensen die vonden dat ze in aanmerking kwamen moesten dus ook zelf het nodige gepresteerd hebben en niet alleen van keurige komaf zijn. De tweede voorwaarde bleef voor de Raad onmisbaar, met als reden dat 'uitzonderlijke bekwaamheid niet erfelijk is, maar verantwoordingszin en plichtsbetrachting wel'.⁵ Het mocht niet helpen, de

recht ongelijk. Er waren voorstanders van vernieuwing – politici, juristen, journalisten en ook mensen van adel – die het belang van democratisering, emancipatie en discriminatie al dan niet met enige ironie onderstreepten. Het waren de kernbegrippen van de egaliseringsgolf die Nederland vanaf de jaren zestig overspoeld had. Bij de adellijke voorstanders van modernisering – *late adopters* blijktbaar – riekte het gebruik van die termen ook enigszins naar opportunisme, want de adeldom waarvoor ze stredden was geen gelijkheid maar ongelijkheid, zoals Kamerlid Jurgens hen zo onomwonden toevoegde. Uiteindelijk trokken de tegenstanders van vernieuwing, onder aanvoering van opeenvolgende ministers, aan het langste eind: er kwamen er geen ‘nieuwe mensen’ bij – afgezien dan van Máxima Zorreguieta die als toekomstige koningin een bijzonder geval was, net als Claus von Amsberg in de jaren zestig. De mensen die ‘ingelijfd’ dan wel ‘erkend’ werden waren al van adel en dus ‘mensen zoals wij’.

De uitkomst sloot aan op een beleid dat al lang geleden, met steun van de Oranjevorstinnen uiterst restrictief was geworden. Al werd het niet als zodanig uitgesproken, beoogde het een verdwijnen van de adel op de langere termijn. Voor het nu betekende het verstarring, of fossilisering, zoals commentatoren ook wel zeiden. En toenemende exclusiviteit. De soort werd nog zeldzamer, nóg meer verschillend van de gewone Nederlanders, ‘de burgers’, die de leden maar al te vaak elitair, exotisch of excentriek vonden. Een misverstand dat sommige soortgenoten betreurden en wilden rechtzetten, maar waar anderen weinig of geen moeite mee hadden. Die laatsten hadden de tijd mee, want vanaf de jaren negentig was Nederland niet langer het land waar edellieden regelmatig het gevoel hadden zich te moeten schamen voor hun titels, predikaten, hun taalgebruik en mogelijk afwijkende levensstijl. De tijd van ‘het grote wegkruipen’ was voorbij, het maatschappelijk klimaat sloeg om. Adellijke namen, met jonkheer, jonkvrouw, baron, barones, graaf of gravin ervoor, waren weer interessant, konden weer gebruikt worden. Ongelijkheid was niet langer iets dat per se bestreden moest worden, eerder het omgekeerde: hogere status mocht weer getoond. Bij voorkeur zelf verdiende status, dat wel. In interviews met meer of minder bekende mensen van adel bleef het van adel zijn dan ook een heikel punt. ‘Mensen moeten mij beoordelen op mijn daden, niet op mijn naam,’ aldus burgemeester Willem ridder van Rappard in 2008. ‘Een non-issue’, reageerde bankier jonkheer Albert Röell op een vraag hierover in 2012. ‘Die adellijke naam, daar moet je je niets van aantrekken’, zei actrice jonkvrouw Raymonde de Kuyper in 2018, ‘het heeft weinig om het lijf. Mijn vader was jonkheer maar handelde in bouwmaterialen’.⁴⁷

De adel kon weer terugkomen, in een meritocratische wereld waar iedereen geacht wordt vooruit dan wel omhoog te kunnen komen. Bij voorkeur zonder gouden paplepels.

3

DE BLAUWE REEKS

Patricische families

We kunnen het ons moeilijk meer voorstellen maar regeren was tot niet eens zo lang geleden in hoge mate een familiezaak. Families sloten overeenkomsten ('allianties') met elkaar over zaken, huwelijken én het bestuur van stad en land. Zij waren vermogend en invloedrijk, en vormden facties, *cabalen*, die elkaar bestreden om de hoogste macht. 'Verzwagering' was een strategisch fenomeen, een uiterst belangrijk middel om die macht te winnen en vast te houden. In het zeventiende- en achttiende-eeuwse Amsterdam verdeelde een beperkt aantal families via zogenaamde 'contracten van correspondentie' onder elkaar de lucratieve functies in het openbaar bestuur van de stad en had vaak een doorslaggevende stem in het landsbestuur. Elders ging dat niet veel anders. In de Zuidelijke Nederlanden waren het in steden als Brussel en Leuven de 'Zeven Geslachten', die de dienst uitmaakten. In de zelfstandige republiek Venetië regeerde tot 1797 een aristocratie die bestond uit families wier namen stonden ingeschreven het Libro d'Oro, het Gouden Boek van de stad, en in andere stadsrepublieken in Europa was de situatie hetzelfde. Dit waren de *patricische* geslachten, die vaak een gesloten bovenlaag vormden, een regentenkaste met adellijke pretenties, waarvan een groot deel in de negentiende en twintigste eeuw ook daadwerkelijk werd opgenomen in de adel van nieuwe of herziene keizer- of koninkrijken, zoals die van Lodewijk Napoleon, zijn broer Napoleon, Willem I of zijn opvolgers. De term patricisch was afkomstig uit het oude Rome, waar mannelijke leden van de families die toegang hadden tot de senaat *patricius* genoemd werden. Daar zat het woord *pater* in, vader, dat in onze gewesten eveneens gebruikt werd om bestuurders aan te duiden: de patriciërs hier waren vroede vaders, de wijze en ervaren vaders. Wie *De Vroedschap van Amsterdam* kent, het hoofdwerk van de historicus Johan Engelbert Elias (1875-1959), die zelf uit een Amsterdams patricisch geslacht stamde, weet dat die vadersen nog wel wat meer waren dan wijs en ervaren, zoals sluw of dom, lichtzinnig, egoïstisch, corrupt en onbetrouwbaar – wat zijn werk nog altijd fascinerend maakt om te lezen. Maar dat heeft net zomin als het werk van andere historici schade toegebracht aan de goede klank die van het begrip patriciër uitgaat. Patriciaat staat nog altijd voor deftig, degelijk en respectabel. Ook al wordt die connotatie in de online Van Dale niet vermeld, in de publieke opinie, in tijdschriften en kranten wordt die verbinding

Frits de Ruyter de Wildt bij de kist van zijn beroemde voorvader in diens grafkelder in de Nieuwe Kerk te Amsterdam

4

VERENIGINGEN VAN NAAM

Nazaten van de admiraal

Jaarlijks vindt in februari een herdenking plaats bij het graf van Michiel de Ruyter in de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Daar staat op de plaats van het vroegere hoofdaltaar, de heiligste plek van het priesterkoor, een reusachtig witmarmeren grafmonument, dat na het sneuvelen van de beroemde zeeheld was opgericht om zijn nagedachtenis (*Immensi Tremor Oceani*, de schrik van de grote oceaan) levend te houden. Het duurde vijf jaar voordat het ontwerp door Rombout Verhulst was uitgevoerd, met veel discussie over plaats, vorm en materiaal. Ook de betaling door de Staten-Generaal verliep lang niet moeiteloos. Maar in 1681 was het praalgraf klaar en konden de resten van de luitenant-admiraal-generaal en kort daarop ook die van enkele familieleden in de nieuwe grafkelder eronder worden geplaatst. In de eeuwen die volgden werd een reeks nazaten in dezelfde kelder bijgezet – nazaten in de vrouwelijke lijn wel te verstaan, want de twee zoons van de vlootvoogd stierven kinderloos. Generaties lang werden zijn genen vooral via dochters doorgegeven, tot er weer zonen kwamen (mannelijk ‘oir’) die het doorstromen van het De Ruyterbloed konden verzekeren. Tegenwoordig zijn er nog steeds families die langs deze verspringende lijnen, beginnend bij de dochters Alida of Margaretha, afstamming van De Ruyter kunnen claimen. Drie hiervan hebben zich ook in de familienaam of het familiewapen met De Ruyter verbonden: de families De Ruyter de Wildt, De Ruyter van Steveninck en Elias. Zij werden de hoeders van De Ruyters naam, met elk een eigen sleutel van de grafkelder.¹

Dat is niet zonder slag of stoot gegaan, heeft historicus Otto van de Meij laten zien.² Naarmate de tijd verstreek en de heldenstatus van de admiraal alleen maar groeide werd het voor nazaten steeds aantrekkelijker om de familienaam De Ruyter te kunnen dragen. Omdat die met de dood van de zonen Adriaen en Engel niet meer beschikbaar was, moest het nodige in het werk gesteld worden om dat voor elkaar te krijgen. Toen Jacoba Maria Parker, echtgenote van Jacobus de Wildt, als achter-achter-achter-achterkleindochter van de grote De Ruyter in 1816 een verzoek richtte tot koning Willem I om op grond van haar bijzondere afstamming met haar kinderen de naam en het wapen van De Ruyter te mogen voeren én

waaruit ondubbelzinnig iets afgeleid kan worden over statusstrijd. Als de websites al niet geheel afgesloten zijn voor niet-familieleden, schotelen ze meestal wat algemene informatie over de familie voor waaruit hun oude aanzien blijkt (vooral huizen en kastelen) maar wat betreft de hedendaagse status quo (persoonlijke gegevens van levende familieleden) blijven de luiken meestal gesloten. Het verschil met betrekkelijk recente tijden waarin Nederlandse notabelen openlijk allerlei persoonlijke gegevens tot aan hun adressen en hobby's toe verstrekten is *striking*.⁴⁸ Mogelijk vertoon van actuele distinctie wordt ingetoomd met privacy-overwegingen.

Ook al blijft zo veel onzichtbaar, toch is het onmiskenbaar dat de verenigingen die hier aan bod zijn gekomen voor de betrokken families niet te onderschatten functies vervullen. Ze zorgen voor samenhang, cohesie, netwerk, ze bieden steun, ze zorgen voor een collectief geheugen en ze dragen bij aan een vergroot gevoel van eigenwaarde. *Je zal toch maar Van Hilten heten*, zo luidt de trotse titel van een boek uit 1998 dat de gelijknamige familie liet uitbrengen over haar lange geschiedenis.⁴⁹ Dat alles kan helpen bij het *oben bleiben*.

Maar de kansen hierop moeten niet overdreven worden. Genoemde functies zijn vooral *intern*. De families lijken met hun verenigingen zelden een vuist naar buiten te maken en onverbloemd hun status te claimen. Het geval Mees is wat dit betreft illustratief. De verontwaardiging over aantasting van de familie-eer bleef binnen de familie. De Mezen ondernamen geen juridische stappen, zorgden niet voor ingezonden brieven in *NRC Handelsblad*, *de Volkskrant* of andere bekende kranten. Ze hielden zich stil en dat was waarschijnlijk niet toevallig. De kans dat een openbaar protest vooral verbazing en hilariteit teweeg zou brengen was niet denkbeeldig. De familie vermeed een openbare krachtmeting met de powerfeministe en dat zegt ook iets over de onderlinge statusverhoudingen.

Voor families uit de rode en blauwe boekjes is die strijd zeker niet bij voorbaat gewonnen. Ook zij hebben rekening te houden met een werkelijkheid waarin zoals dat heet brutalen de halve wereld hebben.

5

GELD, DAAR PRAAT JE NIET OVER

Schelden op Den Uyl

Jonkheer Jacob Six is cardioloog en auteur van een kloek en rijk geïllustreerd boek over de bezittingen van zijn familie in heden en verleden. Hij beschrijft het verzamelen en beheren binnen zijn familie van allerlei bijzondere objecten, vooral kunstvoorwerpen. Soms komt ook het afstoten aan bod, zoals de verkoop van het Melkmeisje en het Straatje van Vermeer, waarbij hij vermeldt dat dit nolens volens gebeurde, vanwege de wurgende belastingwetgeving en de onwil van de Staat de familie financieel tegemoet te komen.¹ Tegenwoordig zijn veel van de overgebleven kunstschaten opgenomen in de 'Collectie Six', een door de Staat gesubsidieerde stichting, en zijn de belangrijkste werken geregistreerd als erfgoed dat van nationaal belang is, waardoor een rem is gezet op dergelijke verkoopacties.² Het mag volgens de auteur een wonder heten dat bij de familie nog zoveel bijeen is gebleven. Familiebezit stond volgens hem in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw in een kwade reuk. In interviews laat hij de naam Den Uyl herhaaldelijk vallen. 'Er werd gezegd: "Daar kun je maar beter niet over praten, want anders komt Joop den Uyl en die pakt ons alles af." Graag letterlijk citeren zo. Zo was het, je moest het verbergen. Degenen die nog wat kapitaal hadden, paktten hun biezen en gingen in Zwitserland wonen. Allemaal angst voor Joop den Uyl. Letterlijk zo.'³ Toch ligt het niet alleen aan de voormalige PvdA-leider en minister-president dat familiekapitalen zijn afgekalfd. Die blijven praktisch nooit eeuwenlang in stand, weet Six. 'Dat geldt voor alle continenten, landen en tijdperken, en ook evenzeer voor vorsten en magistraten als voor fabrikanten en bankiers.' En ook voor zijn familie. 'Terwijl de Sixen honderd jaar geleden nog in Nederland bekend stonden als "steenrijk" resteert van het geweldige familiekapitaal niet veel meer en moeten alle telgen werken voor hun brood'.

Dat verval heeft volgens Six verschillende oorzaken gehad, externe en interne. Zo waren er twee wereldoorlogen, de krach van 1929 en de depressie die daarop volgde, het verlies van de koloniën 'en de ontwikkeling van de socialistische heilstaat met zware lasten voor de rijken en fatsoenlijke salariering van het personeel.'⁴ In 1970 bedroeg het maximale tarief voor de inkomstenbelasting 72 procent 'en wie daar nog wat van over hield, kon bij elke

Etiquettecursus in de jaren zestig

als dame niet de fout te maken een heer vuur te geven, of als man een sigaar te roken waarvan het bandje niet is verwijderd.⁸

Als Van Ditzhuyzen en Ritsema de veranderingen in omgangsvormen na de Tweede Wereldoorlog bespreken doen zij dat in de terminologie van individualisering, egalisering en informalisering, Ritsema iets meer dan Van Ditzhuyzen – hoewel ook die er niet voor terugschrikt een halve pagina aan de ideeën van de socioloog Pierre Bourdieu (etiquette als ‘cultureel kapitaal’) te wijden.⁹ Over de belangrijkste ontwikkelingen zijn zij het in grote lijnen eens en dat geldt ook voor de beoordeling ervan: die onderstrepen de urgentie van fatsoenlijke gedragsregels. ‘De twee belangrijkste recente veranderingen zijn de algehele afschaffing van rangen en standen in de jaren zestig en de vrouwenemancipatie’ concludeert Ritsema – waarbij vooral het woord ‘algehele’ opvalt, enige overdrijving acht zij hier kennelijk toegestaan – en ze vervolgt: ‘Deze twee revoluties hebben een diepe weerslag gehad op de omgangsvormen. Informalisering is hierbij het sleutelwoord, maar niet op een alles-kan, alles-mag-manier. Als de etiquette vroeger de onderlinge verschillen benadrukte, dan werkt de moderne etiquette eerder als grote gelijkmaker. Iedereen heeft dezelfde rechten op een beleefde, voorkomende behandeling. Er wordt geen onderscheid toegestaan op grond van ras, sekse, sociale klasse of seksuele voorkeur. Het enige wat nog uitmaakt is leeftijd, en sekse een klein beetje.’ Maar hierbij schuilt een gevaar, vindt ze. ‘In een egalitaire cultuur staat iedereen als een gelijke tegenover elkaar. Deze situatie lijkt veel op de primitieve omstandigheden van de jungle, waar het recht van de sterkste heerst. Want als iedereen gelijk is, gaan schaarse goederen als geld, status, maar ook aandacht naar degene die het hardste voordringt.’ Dan zijn regels nodig en een machtige bureaucratie om te zorgen voor een eerlijke verdeling van goederen en diensten ‘zonder aanzien des persoons’.¹⁰

Ook Van Ditzhuyzen ziet in Nederland, met zijn calvinistische afkeer van fratsen en poeha, altijd al weinig onderdanig, in de jaren zestig en zeventig een nog verder aanzwellende egalitaire ontwikkeling met ongewenste gevolgen die tot op de dag van vandaag doorwerken. Ze wijst op de sterke nadruk op mondigheid en assertiviteit, de populariteit van leuzen als ‘Wees jezelf!’ en ‘Alles moet kunnen!’, de opkomst van de antiautoritaire opvoeding, en poneert dat elke vorm van decorum als onzin werd gezien en dat iedereen vooral voor zichzelf moest opkomen: ‘Leve de vrijheid!’ Vanuit dit nogal generaliserende geschiedbeeld is het niet helemaal verrassend dat ook zij bij haar beoordeling van deze ontwikkeling een flinke schaduwkant ziet. ‘Een negatief effect hiervan was het afnemen van respect voor de ander, met als gevolg de hierboven genoemde toegenomen “onbeschoftheid”’. Etiquette werd geassocieerd met ongelijkheid en hiërarchie en dus beschouwd als ouderwets en overbodig. Vergeten werd dat die regels nuttig waren. ‘Het gevolg van de bij ons soms doorgeschoten gelijkheidsgedachte is dat men kritiek of opmerkingen van anderen niet meer

Colofon

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Tekst

Kees Bruin

Vormgeving omslag

Victor de Leeuw, DeLeeuwOntwerper(s),
Den Haag (omslag)

Dit boek is mede tot stand gekomen dankzij een bijdrage van Stichting Nederland's Patriciaat.

© 2021 WBOOKS Zwolle / de auteur

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2021.

ISBN 978 94 625 8460 0

NUR 680

Goede namen

Goede namen: dat is de wereld van de betere kringen, dubbele namen, oud geld, deftigheid en voornaamheid. Het zijn de families die vaak generaties lang stad en land bestuurd hebben: adel en patriciaat. Ze vormden de top van de maatschappelijke piramide, gaven de toon aan en waren tot ver in de twintigste eeuw te vinden op plaatsen van macht en aanzien, of dat nu de regering was, het bedrijfsleven, het Rode Kruis of het Nederlands Olympisch Comité.

Centraal in dit boek staat de vraag of en hoe deze deftige kringen zich hebben gehandhaafd in de roerige naoorlogse periode, met haar erfbelasting, de revolte tegen het regentendom en de opkomst van nieuwe elites. Het bezit van goede namen wordt bekeken op drie aspecten: het verkrijgen, behouden en verliezen ervan. Daarbij komen veel opmerkelijke, vreemde, soms ook grappige zaken aan bod: de mislukte sanering van dubbele namen, de mogelijkheden om ook nu nog in adel of patriciaat opgenomen te worden, de ophef rond 'de vrouwelijke lijn', het mores leren van rijke nieuwkomers, de i-grec in de naam van Pim Fortuyn, zwarte schapen en de gevolgen van foute keuzes, de val van burgemeester Van Hall, de ondernemersmentaliteit van huidige jonge aristocraten, naast nog veel meer.

Duidelijk wordt dat de rol van adel en patriciaat in de Nederlandse samenleving nog niet helemaal is uitgespeeld, mede dankzij de blijvende behoefte aan verhalen en beelden van aristocratische rijkdom, kastelen en buitenplaatsen, oftewel 'het sprookje', waar de media maar al te graag in voorzien.

Kees Bruin promoveerde aan de Universiteit van Amsterdam op een studie naar de geschiedenis van het Nederlandse decoratiestelsel. Hij publiceerde ook over Amsterdamse oude en nieuwe elites, het Nederlandse adelsbeleid, multicultureel samenleven in een Utrechtse volksbuurt en Rembrandtverering in de twintigste eeuw. Hij was jarenlang verbonden aan de Algemene Rekenkamer.

WWW.WBOOKS.COM

9 789462 584600